

ΟΙ ΒΟΕΒΟΔΕΣ ΤΗΣ ΣΚΥΡΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Ο τίτλος του βοεθόδα, σλαβικής προέλευσης, είναι ένας πολυσήμαντος όρος του οποίου η σημασία, αρχίζοντας από τον προσδιορισμό γενικά του στρατιωτικού αρχηγού, εντοπίστηκε ειδικότερα στην τιτλοφόρηση των γηγεμόνων των Παραδουνάθιων χωρών για να φθάσει μέσα στον οθωμανικό διοικητικό διαίδαλο να χαρακτηρίζει απλώς ορισμένους αξιωματούχους που μίσθωναν το προνόμιο είσπραξης των φόρων των ραγιάδων.

Με την τελευταία αυτή σημασία του όρου, ο βοεθόδας είναι ιδιαίτερα γνωστός στην τουρκοκρατούμενη Σκύρο. Φορέας μιας πολυδιάστατης εξουσίας που αντλούσε τη δύναμή της από τη συμμετοχή του στη δημοσιονομική διαδικασία, έπαιξε σημαντικό ρόλο στα κοινοτικά πράγματα της Σκύρου του 18ου και 19ου αιώνα, ασκώντας παράλληλα δικαστικές και διοικητικές αρμοδιότητες για τις οποίες έχουμε αραιές αλλά σαφείς πληροφορίες από ιδιωτικά και δημόσια έγγραφα της εποχής εκείνης.

Με βάση τα έγγραφα αυτά, συμπληρώμενα από τις διαθέσιμες ιστορικές πληροφορίες, θα επιχειρήσουμε εδώ να συντάξουμε και να παρουσιάσουμε, για πρώτη φορά, έναν πίνακα των βοεθοδάδων της Σκύρου στα τελευταία ογδόντα χρόνια της τουρκοκρατίας και να διαγράψουμε στη συνέχεια τα πλάσια της εξουσίας που άσκησαν.

Ξενοφών Α. Αντωνιάδης

Συγγραφέας - Πρόεδρος της Εταιρείας Ευελπίκων Σπουδών

Α. Βοεθόδες Σκύρου

1. Η πρώτη ένδειξη από το οικιανό αρχείο¹ για την ύπαρξη βοεθόδα στη Σκύρο, προέρχεται από μια απόφαση συμβιβασμού του έπους 1739 που εξέδωσε και υπογράφει ο «βοθένδας» Σκύρου Κυνωνάτινος, του οποίου το επωνυμίο είναι, δυστυχώς, ίδια με τον διαναγνώστα.

Για το 1745 δεν έχουμε το όναμα του βοεθόδα, αλλά την ύπαρξη του πιστοποιού δύο αποικιακών συμβιβασμού με μημερούμια 21 και 24 Απριλίου, στην οποία υπογράφει ο Σκύριανος προεστός παπα-Γιώργης Τζύκορης², ο οποίος είναι, δυστυχώς, ίδια με τον διαναγνώστα³.

Ακολουθεί το 1758 με δοθείσα το Μανώλη Τζύκορη⁴ (για του ανωτέρω παπα-Γιώργη) που υπογράφει μια διθεστική συμβιβασμούς όλων 9 προστατών του οικιανού, σε εξοργή λέγοντανος ότι διατηρούσε την θυροποιία τους⁵.

Το 1760 έχουμε δύο δοθείσες από την ίδια συγένεια, τους Δημήτρη και Ιωνάτα Τζύκορη⁶ (αδέλφια του προηγούμενου) και ποινή επιτάσης του παπα-Γιώργη που εμφανίζεται χωρίστα σε διάφορα μπούλεπτα του Ιανουαρίου και Απριλίου 1760⁷.

Το 1762 ο ανωτέρω Σταύριας Τζύκορης υπογράφει ως «διούμποτος» της χώρας σε απόφαση Κοινωνικού κριτηρίου της 2/1/1762⁸.

Το 1765 ο ανωτέρω Δημήτριος Τζύκορης υπογράφει μια δοθείσα, μαζί με τους γεροντες της Σκύρου, υγενοναμική πιστοποίηση με μημερούμια 23 Ιουνίου⁹.

Το 1766 σε απόδειξη παρολόγης κλέρκονομικών πραγμάτων με μημερούμια 9 Μαΐου, υπογράφει ο

Σκυριανός προεστός Χατζηβαδιάκης¹⁰ -και βογέτως¹¹-.

Μετά μια δεκαετία, το 1776-77 έχουμε και πάλι δύο δοθείσες, τους προεστούς Γεωργίου Περάνη και Αντωνίουρα οι οποίοι επικεφαλής του Κοντού κριτηρίου εκδίδουν δύο αποφάσεις για την κτηματική διαιρέση της παρούσας γειτονίας της Σκύρου¹² στις 3 Μαρτίου 1777, πιθανώς μέσω της ιδίας διαιρέσης περιόδου¹³.

Τον Ιούλιο του 1780 έχουμε τριάξιες Κοντούκια κτημάτων εκδίδει απόφαση για κτηματική διαιρέση, στην οποία υπογράφει πρώτος ο Σταύριας Τζύκορης¹⁴ και παραπομπής του γεροντώνος¹⁵, ο ίδιος που είχε χρηματοδοτήσει διαρκώς το εργαστήριο, το 1780.

Το 1783 σε απόφαση «Βασιλικής κρίστας» της 15ης Φεβρουαρίου¹⁶, στην οποία παριστάνεται ο «ανθρώπος του Αρχοντός»¹⁷, επικεφαλής των 8 παπαδικών υπογεράρων ο Ιωάννης¹⁸ «βασιλεὺς Ιωάννης» και χωρίς άλλη ενδείξη επωνύμου ή κατεύθυνσης¹⁹.

Μετά μια δεκαετία, το 1793 σε κρίση για κτηματική διαιρέση διαδίδονται διαφορικά τα ζητήματα²⁰, γίνεται ενώπιον του «διπτή» παπα-Δημήτρη Σταύρου²¹ ο οποίος ενδέχεται να ήταν και δοθείσας.

Το 1799 σε δικτυοποιητική χωροφύλακη της 16 Σεπτεμβρίου, μηνονεύεται στο κέντρο της παρούσας τετραπλάτης διαιρέσης της Κοινωνικής Ρούσους, ο οποίος και υπογράφει πρώτος²².

Στις 7 Ιουνίου 1800 σε δικτυοπική κρίση για κτηματική διαιρέση, υπογράφει πρώτος ο αυτός ανωτέρω δοθείσας Μανώλης Ρούσος²³.

Το 1 Σεπτεμβρίου του 1800 σε κρίση των «τύμων διεύθετων» και προστατών της παρούσας της Σκύρου, οι οποίες είναι δοθείσες παπαδικών υπογεράρων²⁴.

Το 1804 ο αυτός ανωτέρω Μανώλης Ρούσος, δοθείσας παρούσας πουλάει το μουκάτι και τις διδούλες στους γερόντες του νησού με ένα εβρετικό οντιστρόφοντας αυτομηνητικό της 4 Νοεμβρίου²⁵.

Το 1810 έχουμε μια τουρκική απόδειξη τεκοφέ πληρωμής του κεφαλικού φόρου, στην οποία υπάρχει τουρκική υπογραφή και σφραγίδα με την ένδειξη «Βοεθόδες Σκύρου 179». Η χρονογενή είναι από Εγεράς, προ Φεβρουαρίου έως Δεκεμβρίου 1810²⁶.

Το 1815 από τη διεργατική αποδείξη του βεκίλιου του καπούδεν-πασά προκύπτει ότι δοθείσας της Σκύρου ήταν ο Μανώλης Κοκονήγκας²⁷.

Το 1816 σε δικτυοπική κρίση της 24ης Ιουλίου υπογράφει ο Βοεθόδες Σπύρος Αθηναγός, ο οποίος παραβέβεται και τη σφραγίδα του με την ένδειξη «Σπύρος Θεοφύρος²⁸».

Το 1717, συμφωνεί με το «τερτέρη» της χρονίας, το μουκάτι εισάρτεσε ο γραμματικός του Ιωράης-μπέτη, ο οποίος πρέπει να είναι ο δοθείσας²⁹.

Για το 1818 υπάρχει τη πληροφορία που μετά την ενέργεια διεύθετη πουλάει την επονομαζόμενη οικογένεια των Καντούνων κατόπιν διθεστών³⁰ ενήργεια στην Καν/ πολη για το διορισμό ως δοθείσας Σκύρου του Καρινιουτικού Ιωράης-μπέτη. Η ενέργεια έκεινη δεν πέτυχε άλλα γιατί ητο πετονεύτηρη³¹.

Τέλος, το 1820 σε αυμδιθετηκτή απόφαση της 4ης Μαΐου υπογράφει πρώτος των άλλων μηνογεράτων, ο δοθείσας Κωνσταντίνος Παπατηρησκούριου, για του Σκύρου παπα-Πημακούρη και οκευούλακα³². Στον ίδιο αυτό δοθείσα Κωνσταντή απευθύνεται και μια εγγραφή εντολή του δραγμούντος του στόλου Ν. Μουρουζή, με μημερούμια 28 Ιουνίου 1820³³.

2. Από την πινακή αυτή, που είναι προφανές, απέλθει για στηριζόμενη περιόδο, στην διεύθετη περιοχή της Σκύρου, πουλάει το μουκάτι και τις διδούλες στους γερόντες της Σκύρου, γερόντες και γερόντινα³⁴.

3. Από την πινακή αυτή, που είναι προφανές, απέλθει για στηριζόμενη περιόδο, στην παρούσα δοθείσα στη Σκύρου. Ως ένα σημείο δεν αποκλείεται η ελλείψη αυτή να είναι καθόρα συμπτωματική, όποτε υπάρχει ελπίδα να βρεθούν στοιχεία νεοτερά με τη δημιουργεία περιοδιέτων

εγγράφων της περιόδου εκείνης ήταν ως αμηλήτηροί οι πειστές Κατώτ. Δεν πουν να είναι περαπόρο το ότι δεν εμφανίζονται — αν υπήρχαν — βρεθείς σ' ένα άπο μεγάλο αμβού γνωρίζουν μέχρι το 1739, ενώ εμφανίζονται πλήρως γνωρίζουν στα ξηράρια της μετανεότερης περιόδου. Γι' αυτό θεωρούμε πιο σημαντική την έδρυση δοτού πριν την πρώτη εκείνη περιόδου δεν είχε εφαρμοστεί ακόμη στη Σκιώ κ' απόποιτη εκμετάλλευση της οποίας με το συντόπιο του μοναστηρίου κι αυτό δεν υπήρχε μεταβολής-βεδομάδων. Η εισροή των φόρων γίνεται δεδομένης αλλά είτε απειλεύτηκε από τους ανθρώπους του καπούλων-προα που περιθώρια την ιεραρχία του Αγιαρά¹ αλλά είτε απεπλανέμενος πριν Κονσταντίνος σπήλαιο Τη Χιο ή αλλού². Από τες αρχές του 18ου αιώνα, που ο μοναστηρίου

4. Ενα διαυτοπλάκιο κενό, ως προς την ειρήνη
και απόδωση των φύλων, περιουσίες για τις μεγάλες ενδιμότητες περιόδων για τις οποίες
το αρχαικό έγγραφο με δις παρέχειν πληρόφορη
περί περιθώριο. Μια πρώτη υπότεση είναι πως
οι κατόπιν της κρίσης εκείνην υπαρχούσε, πραγματική²⁸
θεοβεβαίηση της Σκύρου. Δεν έτυχε να παρόνταν μέρος
σε δικαιοσύνη κρίσης η καπούλα άλλη πράξη
που συνέβη στην Κονιόρδη. Η παρέμβαση της Κονιόρδης
επένδυσε στην ιδέα της αποτελεσματικής πολιτικής
που πήραν δύο άτομα από την περιοχή που διαστρέβο-
μενό και γνωστό αρχαικό υλικό ή έγγραφα πρέπει
που το παπιτοποιούν. Αυτό είναι ίσως πολύνομο άλλο απειλε-
δότα έγγραφο, δεν εποπλεύτει, διώκει μερικές
από τις χρονιές αυτές, ελλιμενίζει μοναρχία-θεοβεβαίηση
που επανήλθε στην πολιτική συνθηκών και της κατο-
βολής τους, από τον καπούλισμα-πόρο ή τους ανθρώ-
πους, τους λαούς πουλήσαν, τέτοιες περιπτώσεις
επιβεβαιώνονται από επίγειες πράξεις της Κονιό-
ρδης Σκύρου. Το έγγραφο της Κονιόρδης ή Μαρτίνου
της Κονιόρδης που εγκατέστησε στην Κονιόρδη την
την χρονιά 1/3 1788-1/3 1789 και τους ανθρώπους
μετά το οποίο αναλογεύεται η συνθήψεων δο-
ύοματα κατό την περίπτωση²⁹. Η διεύτελη με την
παρέμβαση 1 Δεκεμβρίου 1800, είναι υπερτερού με την
παρέμβαση των δημόσιων που διενεβαίνουν να «ποσ-
τήρια γεννώνται στην άλλη» να πάρει το ντρό μετ-

Συναρπάστες εξαλόγονη και επίσης πιθανών είναι να υπάρχει σήπα από τα θωματικά εκείνα ανελάμβαναν το μουσικό ή ίδια η Κοντόπαιτη³⁴. Οι το αυστηρά αυτού εφεύρεται κατ' επανάληψην στην Σκηνή μαρτυρίας προτού από την πραγματεύσει πρότιμη την 1/12/1910 η οποία στη συνέχεια ορίζεται ως η πρώτη συναρπάστης της Κοντόπαιτης από τον εργάσιμον ανθρώπον μας, από Κυνωνιστικούντος που το μπουλουνιούσε νά μένουν από την επιτροπή της Κοντόπαιτης, μετα το μουσικό του μαχ-
χτού - ούσο και από αυτηλογικωτά πράξη την 12/12/1910 που επωνυμιάσθηκε ότι διο οι διαδικασίες της χώρας ως στον «Επιτροπή της Ερ-
χμένης Δια μικτού χρονιαγού». Πρόβεση μαρτυρίας αποτέλει και η μηνιανούσεσσος ήδη πωλήσει του μουσικού από τη βοσβεά Ρουποί προς τους γερέτους (Κοντόπαιτη του υπνού)³⁵.

B. Η εξουσία του Βοεθόδα

1. Κύριο έργο του βεσβόδα ήταν η εισπράτωση των φώρων. Απ' όσα έξεραν οι Σκύρος, κατατηρέθησε το 1538 από το διοικότα καπούδαν-πασά Χαϊρεντίνη Μπαμπαράσα, υπήρχη στην οινομασική κυριαρχία με την υποχρέωση κατεβάλλεις χώλων δουκουτάκι το χρόνο³⁸. Αποτέλεσε σουλτανικό κτήμα (hass) που παραχωρήθηκε στον καπούδαν-πασά ο οποίος καρπωνόταν τα εισοδήματα της³⁹. Σαν νησί του Αιγαίου που υποτάχτηκε χωρίς αντίσταση και δεν κατοικήθηκε μόνιμα από Τούρκους, διατήρησε πλεονεκτικό καθεστώς γαϊκοτριώνς κατά το οποίο η γη ήταν «ιδιόκτητη των κατοικών»⁴⁰, που οφειλαν ήμιτς να εκπλήρωναν κανονικά τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Οι υποχρεώσεις αυτές, υπό το γενικό όρο «χράσται», περιελάμβαναν τόσο τους τακτικούς φόρους, τον κεφαλό (cizye) και τον άγνεο (haraç) όσο και τους κάθε λογήτη έκτακτους φόρους ή αυθαίρετα δοσίματα, των οποίων ο αριθμός και το είδος δεν είναι ακριβώς γνωστό⁴¹. Σε μια αναφορά της Δημογεροντίας Σκύρου προς τον Επίτροπο Βορ. Σποράδων του έτους 1828⁴² αναφέρεται ότι η Σκύρους επι τουρκοράκτως πλήρωνε «νενομίσματα και αυθαίρετα» περι τις 45.000 γρόσια⁴³, συμφώνα με τις ακολουθευτικές κατηγορίες: τακτικοί φόροι (μουσακάς, μπαχάζε) ανερχόμενοι περίπου σε 6.000 γρόσια, εισφόρα στο δραγμάτων από τους σπουδές περι τις 3.500 γρόσια, έκτακτοι πολεμικοί φόροι (μελαχική, κυμεριά) περι τις 10.000 γρόσια και διαφόρα αυθαίρετα δοσίματα που καλυπταν το υπόλοιπο ποσό.

Ο βασιλός, Θωμανός ή Χριστιανός κατέζημε που το εγγύραδε το δικαιώμα ειπράσης των φύρων σε επίσια βάση (μικατα) ἐπρεπε να καταβάλλει για το σκόπο αυτό ένα κατ' αποκοπή ποσό (μακτύ) στο ταμείο του καποδιάν-παστ στην Κωνσταντινούπολη. Για τους ζένους βασεθέας και τις σχετικές ενέργειες τους, δεν έχουμε άλλα στοιχεία εκτός από μεταγενέστερη μαρτυρία για την

προαναφερθείσα προσπάθεια μερίδας των προεστών της Σκύρου να ορίσουν θεοβέδα τον Καρυπόνιο Ιμπραήμ-μπέη⁴⁴. Για τους ντόπιους, όμως, κατέμασθες, θεοεύδοντες ή επιτρόποι. Ξέρουμε ότι μετάβαν στην Πόλη, οι ιδιοί ή οι απεσταλμένοι τους, όπου και χρησιμοποιούσαν κάποιο ισχυρό πρόσωπο για να του εξασφαλίσει τις αναγκές προσθέτων. Μαρτυρία για τέτοιο μόνιμο εκπρόσωπο της Σκύρου στην Πόλη,

που οι λεγόταν συνήθως «καποκέχαγκας»⁴⁵ δεν έχουμε, υπάρχουν όμως πληροφορίες για απεσταλμένους⁴⁶ και μεσαλθήτες⁴⁷. Στη συνέχεια, βοεβόδας, εφοδιασμένος με τη διαταγή του διοικητού του (μπουλούαρη)⁴⁸, Εκκινώντας τη διαδικασία για να εισπράξει στο πολλαπλάσιο το τίμημα της εξαργοφά; Καθικά, παρά τη γενικότερη διουκτική εξουσία της ή και τη συμπαράσταση των τυχόν άλλων οθωμανικών αρχών, η είσπραξη δεν ήταν ευκολή κυρίως τη συνεργασία των τοπικών ποργώντων, της οργανωμένης Κοινότητας των δημιούροντων⁴⁹. Αυτοί

κατάρτισαν το «τεφέρι⁵⁰», τον επίον ονυματικό φορολογικό κατάλογο που προσδιόριζε τα κατά οικογένεια φειρόλεμνα ποσά. Το αρθρώμα των ποσών αυτών ἐπρεπε να συναχεῖται και να παραδοθεί στο βοεβόδα, ο οποίος και χρηγούσε τη σχετική εξόφλητη παρέδειξη (τεκερί⁵¹). Από τις διάφορες κατηγορίες των δομιάτων που μνημονεύει η αναφορά των δημογερόντων του 1828, ο μουκατάς του βοεβόδα πρέπει να περιλαμβάνει μόνο τους τακτικούς φόρους, που στην αναφορά προσδιορίζονται ως «μουκατάς» και «μπαχόδη το μαχοτό», δηλαδή ο κεφαλικός (cizge) και κτηματικός (harac) και όπως άλλο δόθηκε για την κατ' αποκομιδήσθωση. Ιδιαίτερα καθώς μερικούς έκτασης φόρους στους οποίους αναφέρεται η απόδειξη πληρωμής (τεκερί⁵²) του 1810 που μνημονεύει συγκεκριμένα τον κεφαλικό φόρο (dijze) και τους έκτασης φόρους (tekalifi⁵³). Με την εισαφορά προς το δραγούμενο του στόλου δεν πρέπει κατ' αρχήν να είχε ανάμειξη ο βοεβόδας, καθώς και με τους έκτασκους στρατιωτικής μορφής φόρους, όπως ήταν τα «μελαχικά⁵⁴» και τα «χειμεσιά⁵⁵» για τους οποίους η αναφορά των δημογερόντων ρητά σημειώνει ότι «δεν εδίδονται κατ' έτος», ειδης εις καιρόν πολέμου⁵⁶. Μην έχοντας αντιτεθεί μαρτυρίες, το ίδιο πρέπει να πούμε και για τα διάφορα αυθαιρέτα δοσιμάτα, τα οποία κατά την αναφορά των δημογερόντων «εις πολλάς δόσεις και επι διαφόρας λόγως» καταβάλλονται από τους κατοίκους «επι λόγω αυθαιρέτου Εξουσίας».

Όπως ήταν φυσικό, οι αδικίες των τεφτεριών και η καταπίεση που συνόδευε την εισπραξή των φόρων⁵⁵ προκαλούσε τη γενική αντιπάθεια των κατοίκων κατά του βοεβόδα. Φαίνεται δε ότι ορισμένοι ένοι θεοβόδες δημητούργησαν με την απλησία τους τέτοιο κλίμα, ωστε σε κοινή σύσκεψη «οι εγκατοίκοι ραγιάδες της Σκύρου» να αποφασίσουν όχι μόνο «να παρουν μαχού το νησί οι γέροντες» αλλά κι αν ακόμα προλαβεί και το πάρει ένοι θεοβόδας «να σταθούν ψυχή τε και ζήτη να τον αποδώχουν»· και από ταύτη έρθει στο νησί «να μην πηγαίνει κανείς μαζί του να κάμει σύστημα μετ' αυτού» και μάλιστα επί ποινή αφορισμού και αποζημίωσης⁵⁶. ίσως δε και η εσπευσμένη αναχώρηση του βοεβόδα Μανύλη Ρούσου το 1804 που πουλήστηκε τα μουσακά και τις βοιβοδαλίες στους γέροντες του κανούν της Σκύρου, να οφείλεται σε κάποιο τέτοιο κύμα αγανάκτησης που για να το προλάβει η Δημογεροντία υποσχεθήκε να τον «Ξεπροθοδίσει εις το καίκι του μισθεού του»⁵⁷. Ουτόσα και η κατά των ντόπιων κοτζαμπάσηδων, είτε ως βοεβοδάδων είτε ως επιπτρόπων του μαχού, καταφόρα και αγανάκτηση, τουλάχιστον, σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν ήταν μικρότερη, αν κρινούμε από τις καυστικές καταγγελίες δυσαρεστημένων μερίδων των κατοίκων που ζήτουν την εναντίον τους παρέμβαση του καπούτσου ποσά ή του δραγωμάνου⁵⁸.

2. Στο έγγραφο του 1804, το οποίο έχουμε πολλές φορές μνημονεύσει ως τώρα, ο βοεβόδας Σκύρου Μανύλης Ρώσος, εκτός από το μουσακά της χρονιάς, πουλάει προς τους γέροντες του νησιού και της «βοιβοδαλίες». Ο όρος δεν μας είναι από αλλού γνωστός, αλλά είναι προφανές ότι δημιουργήθηκε από τον τίτλο του βοεβόδα για να αιμηρίλαβε στο υπόλοιπο των εξουσιών που συνόδευαν το αέιμα του φορομισθωτή άρχοντα. Με βάση τα στοιχεία που μας παρέχει το αρχειοκόλλο, θα προσπαθήσουμε να δούμε από κοντήρα το είδος και την έκταση των εξουσιών αυτών. Τουλάχιστον, από τα έγγραφα μας, ως δεύτερη σε έκταση και ασθενότητα έδουσια του βοεβόδα προκύπτει η δικαστική δικαιοδοσία του. Όπως, μάλιστα, έρουμε ήδη, ακόμα και η παρουσία των βοεβοδάδων στη Σκύρο μας είναι κυρίως γνωστή από τη συμμετοχή τους στα τοπικά κριτήρια. Το θέμα μάς είναι να εξακριβώσει η ακρίβης θέση του βοεβόδα στο όλο σύστημα απονομής της δικαιοδοσίας στην τουρκοκρατούμενη Σκύρο.

Εδώ, θα πρέπει να κάνουμε μια παρένθεση για να σημειωσουμε ότι στη

Σκύρο υπήρχε Τούρκος ιεροδικης, ο καδής, ο οποίος, πιθανότατα, κατά περιόδους επισκεπτόμενος το νησί, δικαζεί με τον θωμανικό ιερό νόμο τις διαφορές που υποβάλλονταν στην κρήτη του⁵⁹. Υπάρχουν αρκετές τέτοιες αποφάσεις με τα στοιχεία και τη σφραγίδα του δικάσαντος κα- δή⁶⁰, στις οποίες το κύριο χαρακτηριστικό είναι η συμμετοχή την πρεστώτων του νησιού, οι οποίοι μολοντή υπογράφουν σαν απλοί μάρτυρες, έπαιζαν πολύ σημαντικότερο ρόλο, τόσο ως προς την ουσία της υπόθεσής οσο και ως προς την εφαρμοσμένη δικαιοία. Παράλληλα, όπως είναι γνωστό, λειτουργούσαν τα εκλαϊστικά και τα κοινοτικά κριτήρια⁶¹, τα πρώτα με τον Επίκοπτο Σκύρου και κοινόλογος κληροκρούς και τα δευτέρα με τους «γέροντες» της χρονιάς ή και άλλους πρεστούτους, λαϊκούς ή και κληρικούς.

Εφόσον ο βοεβόδας ήταν Θωμανικός και δεν υπήρχε καδής στη νησί, είναι πολύ πιθανό ότι θα τον αναπλήρωνε⁶². Οι χριστιανοί όμως βοεβοδάδων ασκούσαν τη δικαστική δικαιοδοσία τους μέσω των Κοινοτικών κριτήριων που εφαρμόζαν το ελληνικό δικαίο (βιβαντινοριακό και εβραϊκό). Πράγματι, σε όλες τις κρίσεις που προαναφέρομε, ο βοεβόδας συναποφασίζει «μετά των πρεστών και γερόντων» ή μηνυμένεται ότι διδάκτοι· «επρασσούσανθησαν επι την κρίσιν των τιμών αρχόντων και πρεστών». Είναι αληθεία ότι όλοι ανεξαρέτως οι Σκυριανοί θεοβόδες προερχόνται από την τάξη των πρεστών, και μόνο με την ιδιότητα αυτή θα μπορούσαν να πάρουν μέρος στα κοινοτικά κριτήρια. Ωστόσο, το ότι υπογράφουν πρώτοι με την ένδειξη «και θεοβόδας» δείγει τον προσχόντα ρόλο τους ως βοεβοδάδων και όχι ως απλούς πρεστούτους. Εξάλλου, είναι αναμφίβολο ότι τη δικαστική δικαιοδοσία ασκούσαν και όλοι οι μι σκυριανοί θεοβόδες, οι οποίοι χώρις τη βοιβοδαλία δεν θα είχαν κανένα λόγο συμμετοχής στα σκυριανά λαϊκά κριτήρια. Το γεγονός ότι ενώ ως μπορούσαν να δικασούν μόνο τους τη διαιφορά⁶³, προσέρευγαν πάντα στη μέσω των κοινοτικών κριτήριων εκδίκαση, μαρτύρει την ισχύ και τη σημασία του θέματού.

3. Ακόμα περισσότερο προσαρμοσμένη προς τη δημοσιονομική αρμοδιότητα, ήταν η διοικητική-αστυνομική εξουσία του βοεβόδα. Πολύ περισσότερο πη η Σκύρου, με γνωρίζοντας άλλη, εκτός του καδή, μόνην τουρκική διοικηση, μπόρεσε να αυτοδιοικηθεί κάτιον από την ηγεσία των γέροντων και πρεστών της σε μεγάλα χρονικά διαστήματα της τριακοσοχρονής δουλειάς της⁶⁴.

Για άλλες θωμανικές αρχές οι πληροφορίες μας είναι λιγές. Σποραδικά και αραία εμφανίζονται στα έγγραφα Τούρκοι αξιωματούχοι με διάφορους τίτλους και αρμοδιότητες, όπως ο σούμπιπατης, ο ζαμπίτης και ο τασού-σηδες, αλλά και πάλι χωρίς να διευκρίνιζεται ο λόγος και το περιεχόμενο της αποστολής τους. Ο τίτλος του «σούμπιπατη» μας είναι γνωστός από μια κρίτη του 1762 στην οποία ο Στα- μάτης Τζικούρης υπογράφει «και σούμπιπατης της χώρας»⁶⁵. Ο «ζαμπί-της» εξάλλου, παρουσιάζεται μόνο με την πονική διαφορά λόγω τραυματισμού του 1798, την οποία ο διακονονιάμος έγινε «έμπροσθε του ζαπί-τη μιστέρ Δημητρίου Σίφωνων και των εντύπων εγκρίτων», ενώ στην κρίση ιδιωτικής διαφοράς της Σκύρου, την ίδια χρονιά, οι δημό-γεροντες ορίζουν πονική μήτρα υπέρ «του κατα καιρόν ζαπί-τη»⁶⁶. Τέλος, η παρουσία «τζαβόνιστη» μαρ-τυρείται τόσο σε δημογεροντίας κρίσεισ⁶⁷ όσο και έσφραγκητή απόδει-η απεσταλμένου του καπουδαν-πασά⁶⁸.

Ποια ήταν η σχέση των αξιωματούχων αυτών με το βοεβόδα της Σκύρου δεν μπορούμε να δρουμεις ακρι-βώς, αφού άλλως η παρουσία τους δε συμπίπτει με τις εβραϊμένων θητειώς των γνωστών βοεβοδάδων της Σκύρου, την ίδια χρονιά ή έναν. Το ότι ο βοεβόδας Σταμάτης Τζικούρης υπογράφει ως σούμπιπατης της χώρας σημαίνει, ίσως, πώς ασκούσε και την αστυνομική εξουσία που περιεκλειει το αξιώμα του⁶⁹. Την αστυνομική, επίσης, ιδιότητα του ζαμπίπη⁷⁰ φανε-ρώνει η ανάμεικη σε διακονονι-σμό πονική υπόθεση. Μπορούμε, επομένως, να δεχτούμε ότι ως ένα σημείο οι ιδιότητες αυτές ταυτίζονται. Και επομένως πώς οι Σταμάτης Τζικούρης χρημάτισε συγχρόνως βοεβόδας και σούμπιπατης, ο δε Δημη-τρής Σύνημας βοεβόδας και ζαμπί-της. Εξάλλου, ως προς τους τασού-σηδες δεν πρέπει να σημειώνουμε στις αποκαλούνται τα επιδάμνηδες (tahsil-dar = εισπράτκορας) που σημαίνει πώς ήταν απεσταλμένοι του κα- πουδαν-πασά για την εισπράξη των φόρων⁷¹, στην περιπτώση φυσικά που ο μουκατάς δεν είχε παραχωρηθεί σε βοεβόδα.

Με τα δεδομένα αυτά επιτρέπεται να συμπεράνουμε πως οι έκτακτοι αυτοί ποικιλώνυμοι απεσταλμένοι της θω- μανικής εξουσίας, δύσκεται αν σε ορι-σμένες περιπτώσεις ταυτίζονται με το βοεβόδα, ήταν φυσικό να εξιμη-ρετούσαν τον κύριο ακόπι της βοι- βοδαλίας που ήταν η εισπράξη των φόρων, για χάρη του οποίου ο βοεβόδας οπιζόταν με τις λοιπές δικαιοτικές, διοικητικές και αστυνομικές αρμοδιότητες, ερχόμενος έτσι σε επα-

φή με ολόκληρο το διοικητικό σύστημα της Κοινότητας. Μα το σύστημα άλλωστε αυτό οι Σκυρινοί θα εθεόδεις ήταν στενότατα δεμένους, σαν μέλη του ντόπιου αρχονταριογονού. Και με την προσθέτη εξουσία της βοιθοδα-λιας, επαγκάρι πρωτεύουσα ρόλο στην εν γένει διοίκηση του τόπου.

στους μαρτύρους και εμμαρτυρώσας φόρο θεο-
τού το αυτό χωρόφιο είναι της αυτής Αμφίερας Καροπούνη χώρας μαζί μαρμελίδα. Ότι και εις
ενδεική και το παρόν είχε σημάνει της αυτής Αμέρι-
ας: επεδειχν/1745 Ταύρου. Παπα-Γεωργίου του Τζέκων και Επίτροπο
μαρτύρων
Παπα-Δημητρόκης μαρτύρων Παπα-Τζελένη-
μαρτύρων
Γεωργίου του παπα-Δημητρόκη μαρτύρων

Για να ειδουδόντας στις άλλες εδουδίες που περιέκλειε τη βοιωθοδαία πρέπει, ίνα, να προσφύγουμε στις διοικητικές αρμοδιότητες της Κοινότητας. Πρώτη πάντα, μεταξύ αυτών ήταν η αστυνομία, δηλαδή η αστυνόμευση του τόπου, η Τήρηση της τάξης και της ασφάλειας, ο καταναγκασμός σε πράξεις η παραλείψεις, η καταστολή των απειλείων κτλ. Πέραν αυτών, οι Κοινοτικές αρμοδιότητες εκπεινούνται σε όλα τα θέματα εκπροώπησης και διαχείρισης των καινουν⁷². Τέτοια θέματα θεωρούνται από έγγραφες μαρτυρίες είναι η διαχείριση των οικονομικών⁷³, η ευθύνη των καινού κτημάτων⁷⁴, η προστασία της εγχώριας παραγωγής, η διατήρηση των υπηρεσιών και αγορών⁷⁵, η προστασία της υγείας⁷⁶ και ακόμα, η επαργή και διαπραγμάτευση με τις Αρχές⁷⁷. Δυστυχώς, τα υπάρχοντα αρχαικά έγγραφα δεν έχουν διδωθεί παρά ελάχιστα στοχεία για την ενέργεια ανάμεικτη των Σκυριανών βοειδώδων — και πολι λιγότερα για τους ένεους — στα θέματα αυτά. Τέτοιο, πάντως, αδιάλειπτο στοχείο είναι η οικονομική πιστοποίηση που στις 23 Ιουνίου 1765 χορήγησε η Κοινότητα με επικεφαλής το βοειδόδαία Δημήτριο Τζουρκών⁷⁸. Επίσης, η από 25 Ιουνίου 1820 εντολή του δραγομάνου του στόλου Ν. Ημερόπου πρά το θεοβεδά περιοχή που περιέκλειε την Κοινότητα, για εκτέλεση διοικητικού ενέργειας⁷⁹.

Правила выдачи

Българско изпълнение

"Ежедневно" 1000

Τη σημερινή ημέρα φανερό γίνεται με τους πιπολικούς χειρουργούς σέρβων, μάρτυρες που με το να έχη τη Μαρίαστα ή τη Μανώλη Καραϊσκάκη για την υγεία χαράθηκαν στην Αγία Άννα λόμπιαν Μαρίας. Στάθηκαν από το οποίο επικράτησε ο Μανώλης Καραϊσκάκης και ο Λαζαρίδης Τάσος Βασιλείου. Οι συνθήκες που ταξιδεύουν προς την Ελλάδα δεν είναι πολλές προστοι ούτε μετα την επιτόπια πολιτική και Γεωπονική Τέλωνα/τη επιπρόσθια, και θέλω

100/ατ και να είναι καλά μορφωμένης και Εδρή απόλυτων. Δύι· ο εδεσθή το παρόν προς τον Μανώλη που τας μαρτυρίας μας. Σκύρος. Εύρων ειμαστες έρθομενονες εις τα πατρικά μας μητρικά μας πράγματα και του αποθένοντας μους οδηγοί. Ήμεις αι δύο οδηγοί Άννα και η Φροντίδη εμαρτύρομεν και έδριψαμεν με τον οθεόνονταν τον Μανώλη, και τη χώρα εις το Αγάλι πάνων Μανώλη ποτ-Παρνί ταυροκούνη και την κατούν στην Αγοράνη/πλατζα Χαροκοπείου από το Τραχή. Δημητρή Τζακύρη και θυβίστοντας θεβανούν τα ανθε.

Φαλαγής μαρτυρώ
Γεωργίη Σαμνιώτη μάρτυς
Ιω Καρτάλης μαρτυρώ
Σταμάτης Τζικούρη μαρτυρώ
Χατζηδημήτρης και γραμματικός της χώρας
μάρτυς

Έγγραφο υπ' αριθ. 6

Διάδο Απριλίου 1
Διάδο των παρόντων φωνεύων έγινε η Φροντιδή Σάδας ουας δικαιώματα μου αποτελούνται το περιβόλι μου προς τον κινδύνο θέσης στην Καμάρα πλήρων Πεντεκούντας του Μαΐου μάλιστα γροθόντων αριθμ. 16 γνώμων άσκη εξη του ποιενού αυτού ωραίως πολύτελου προκτού, χαρίζεται καθώς παρ' εμού καὶ καὶ πολυτελεῖς μηδένες την σύγχρονην μού ενοικούντος. Ούτε του έδωσα το παρόν με πάρτυς επος, έν- δειξην και πιστή καλή. Σκέψος, Φάλωντος παραπομπής μάρτυρος. Σταύρωτος Τίκουρον και βαφόντα παρτύρων στη- θερα του μητροπολιτικού Μαναβάκη κατέ- μπροστην και ειπωτήριος. Πρώτους παραπομπής και νοτούριος

‘Европа уп’ орієн.

Τουρκική φραγκούδα Τουρκική εγγράφη, Εσταϊτος και να φανή προς την ίגνα, το τηρεί Σκυρού ωντηνί/ αρχότων, γεωργίαν και προστασίαν διδόνοντας η Μαρού την Ανάστα σε ζελαγού θυγάτη πατέρα και να ζητήσει με ιδιανή γνώμην / και θελάνοντας να οφείλεται τον Μανώλη γαψηρών της ομοι ή την/ Εβδομάδην περί τη Καλής του Κανελέντα τα αυτή πραγματεύεται έπειτα έμπρικο κούβις και εν τω γράμματι απτής περιφέρεια: την οποία το Πατέρο του στέρων/ κατέναν τον Αντάρι χωριόν της Κατερίνης στην Έπιδαυρο, Χανιά, Αρκαδία και το κρι με την συνοικία της Αντάρι, καθώς μέσω του ονόματος Βατίκες 2 νεότερη γένεση άνθησε, ηνην. Προς την οποία τους αριθμητικά προστίθεται το καλλιέργειας ίδιου όπου να ελέγχεται η πάνω και ειναι και της έλιξ θανάτου: αποτελείται αφεντική προς αυτούς ποιεν τοικια ως βουλαντάρια πολύγλωσσον, προκοπικον, χωριστον/μπένδονς την συγκεντησην της εναντιοποιευμένων Δι τον εγράφοντας τα προστευτικα/ και προς τον Μανώλη και την Μαρού επεδειπον κατην την υποσχεται/ ότι την άνων Μαρούνα ηνην έχει το κυρος, 1762 λουσαρια 2. Σκύρος Στόματος Τζόκουρη και σωματικης περι χωραν

ФАКТЫ И ФОРМЫ

Μανωλή Τζάκοβης μαρτύρων
Γεωργίης Σαμωνίτης μάρτυρας
Παπο-Αντρέας μαρτύρων
Παπο-Δημητρίους μαρτύρων
Γλυπτώρων μαρτύρων
Παχιώνος ημετουπότικος και νοτάριος

Εγγραφούμενη απερίθιαστη σημασία

Με το παρόν φαρμακευμένης γηρεού οι προστοτικοί και
γενέτος / τερπητικοί υφάσματα Σκουρού οι οποίοι μας
με θελήμα θέω θα να τονιστούν δεν έχει σε ανθρώπους
και δεν θα δινώνεται το περού/γραμμα του δήμου
μητρητή Ρεθύμνης η Φραγκούλη με την αντρού φάση
του δια ή αλλιώς με την υπογραφή της.

Δημήτρης παπα-Τζι

Γιάκουμπος ιερεύς και γέροντας
Γιώργης Παπαζωλού γέροντας
Μανωλάκης Τζικούρης Φαλαγγής

Κυνηγόπατρος Ζερόπουλος και γέροντος Δημήτρης Νικολάου και γέροντος Παντελής Βερέζιος και γέροντος Ματζουράνης και γέροντος Δημήτριος Τζόκουρη και νόταρος.

Έγγραφο υπ' αριθ. 20

Διά του παρόντος γράμματος γίνεται δηλώνων ότι ενεργασθών προς ημάστος Γεωργίου του Δημήτρη Παρασκευά ανέφερεν ήμιν ότι προ χρόνων/

εγερθείς η θεία αυτού Αμέρισα του Παρασκευά επούλωσεν εν γυμναισίῳ πατέρον του χωρὶς να είναι εις το προκομιδεύμαντον της/και το εδών προς τον Γεωργίου Σκαρδάνα διὰ πωλήσιου γράμματος/. Σκέψης γενομένης περὶ αυτῆς της υποθέσεως μετά των προκριτικῶν εκριθήν εὐλόγων να δοθεῖ το χωράφιον εις τον Γεωργίου Πα/ροσκευά ως πατρικὸν του προστέθεντος τον ίδον και έδωσεν τα γρότα της αγοράς προς τον Σκορδάνα, οθὲν και με ιδια γνώμη/ τα ολαβέν ο διαληγ-

θείς και έδωσεν το γράμμα της πωλήσεως/διό ην την περὶ τούτου ἐνδεβέντοι ειδόθεν το πόρν προς τον Γεωργίου οπως/έχει το κύρος. Τη 4η Μαΐου 1820 Σκύρος. Το οποίον χωράφιον/ ευρίσκεται εις τοποθεσίαν της Απίδας πάλιον Ματζουράνη Κακογιάννη/ και Γεωργίη Μανουσού. Κυνηγόπατρος Παπα-Περμηγέρου και γέροντος Νικολάος Τζόκρη και γέροντος Δημήτριος Μανώλη και γέροντος

Σημειώσεις

- Για τα μηνικεύμενα στο κενένο αρχειακό έγραφο η παραπομπή γίνεται είτε από Αρχείο Εγγράφων Σκύρου (ΑΕΣ) του οποίου έχουν κυκλοφορήσει τα τεύχη ίδιας Χ (1797-1807) είτε όπου άλλοι έχουν δημοσιευτεί. Για τα υπόλοιπα, τα ανέκδοτα έγραφα, παραπέμπομενα στα τέλη της παρούσας, όπου καταχωρίστονται μεταγραφή με δραματική ορθογραφία. 2. ΑΕΣ, t. VII, σελ. 13. Έγγραφο υπ' αριθ. 1 και 2. Προς τον ίδιο αυτὸν παπο-Γεωργίη Τζόκουρη απευθύνεται και η ὁπιδό 21/4/1743 προστοιχο του αριστερού Μεμένη μεταξὺ αυτοῦ εἰς εἰδῆς: «Παπο-Γεωργίη Τζόκουρη και γέροντος και προεκτοτης της ημέρας Σκύρου». ΒΑ, ΑΕΣ, t. II, σελ. 2.
- Έγγρ. υπ' αριθ. 4. Εγγ. υπ' αριθ. 5 και 6. Μηνολεπτά ελέγουν στο Σκύρο τους καταλόγους περιουσιαν τοπογραφιών από προσα, δικαιο. νέμετη λεπ. 6. Έγγρ. υπ' αριθ. 7. Βά. κατ. t. 3. Σ. ΑΕΣ, t. II, σελ. 33 και ἔναρ. υπ' αριθ. 8. Έγγρ. υπ' αριθ. 9. Βά. Νέμετη υπ' αριθ. 10. ΑΕΣ, t. II, σελ. 22. 10. Έγγρ. υπ' αριθ. 12. 11. «Ανθρώπος του χρονος» χαρακτηρίζεται συνήθης στον εποίησην του βρούμανουν». ΒΑ, Β. Σημειώσεις. Οι δραγούμανοι του στόλου Αθηναίων 1966, σελ. 1.
- Ο μηνικεύμενον στην παρούσα απόφοιτον από την πλ. «άνθρωπος του καπούδηνος-Πόντων», στον πάνακα των «ανθρώπων του δραγούμανου» που δημοσιεύονται στο Σκύρεας, ὥσπ. την υπάρχει 12 έγγρ. υπ' αριθ. 11. 13. Έγγρ. υπ' αριθ. 5. 15. ΑΕΣ, t. VII, σελ. 1. Βά. και έγγρ. υπ' αριθ. 14. ΑΕΣ, t. X, σελ. 1. ΑΙ, σελ. 1. ΑΕΣ, t. I, σελ. 1. ΑΙ, σελ. 1. ΑΕΣ, t. 19. 13. ΑΕΣ, t. II, σελ. 20. ΑΕΣ, t. X, σελ. 14. 21. ΑΕΣ, t. I, σελ. 5. 22. Μ. Φαλτάτης. Το «τερέπ» του κοινού Σκύρου του 1817. Αθηναίων 1973 (αντ. εύρη. Β. Σποράδες, φ. 36 Μαΐου 1973). 23. Β. Ατέση. Ιστορία της Απάλης της Σκύρου Αθηναίων 1961 (Παρτέρ. 2 τόμ. Αρχ. Αριθ. 10. Σ. ΑΕΣ, t. II, σελ. 22. 23. Β. Απάλη. Καταλόγος της Απάλης της Σκύρου του 1817. Αθηναίων 1972, 24. έγγρ. υπ' αριθ. 20. 25. ΑΕΣ, t. VI, σελ. 31. 26. Β. Σημειώσεις. Οι δραγούμανοι του στόλου σελ. 22. Α. Βακαλόπουλου. Ιστορία Νέου Ελληνικού. 26. Ιστορία Ελλήν. Εθνών (Επικριτική Αθηνών) ΙΑ, 105. 218. Πράλη και δραρκοί Η Σύρος επι τουρκοπολίτης Αθηνών 1948, σελ. 18. Ι. Φραγκούλη. Καθηδαρία. Α. Αθηνών 1978, σελ. 91. 27. Ιτερά Ελλ. Εθνών, ΙΑ, 21. 2. Αρχ. Σημειώσεις. Αθηνών 1966, σελ. 195. Λ. Αγγελος. Ιστορία της νήσου Ηρώων Αθηνών 1946, σελ. 73. Α. Φαλτάτης. Ιδιοτηταί της και φωραλικού υποχρεώνας Κονστάντες Σκύρου. Αθηνών 1972, 26. Βά. και σχετικό ομώνυμο Κονστάντος του 1805 στο έγγρ. υπ' αριθ. 15 και 16. 26. Μόνη της ως χωριτσή φορολογική μονάδα. Οι δοκεδούς αποκλίνουν πάντα «δοκεδούς Σκύρου». ΒΑ, και Γ. Κοντογιώργη. Κονινική δυναμική και πολιτική αυτοδιοίκησης. Οι ελληνίστες κονινήστες τουρκοπολίτης της Κονινής διάντοι την υπηρεσία μερικά τα μέσα του 19ου αιώνα που πεθενεί τον πληθυνόντας από τους 5 έως 10 χιλιάδες γρούσον. Ο Πάνοκλος, με το οπαντοβιτικό «Φλάμητερς», θα πρέπει να ήταν από τους Πογκάκης της Κέρκυρας της οποίας διεθεδόταν ο Γεωργίου Παγαύλους 31. Βά. αν υποσ. 23. 32. ΑΕΣ, t. I, σελ. 22-23. 33. Β. Μ. Στεφανού. Ιστορία ανεκδότη παραγγελμάτων χρονών Σκύρου. Σε εφημ. ΣΚΥΡΟΣ, φ. 13/1943 34. Τα χρήματα της έργωνας του μονάχου ή τον κοντάντο δανειζόντων συνηθίζων από τους πλούσιους κοτεύσαντες-προστοιχούς του νησού. ΒΑ, αν υποσ. 23. 35. Β. Παπαγεωργίου. Οι ελληνικές κονινήστες της Κέρκυρας. Η παραγγελματική διαδικασία της Κέρκυρας στην Ελλάδα. ΒΑ, αν υποσ. 24. 36. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου σελ. 22. 37. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. Αθηνών 1956, σελ. 35. 38. Β. Παπαγεωργίου. Οι ελληνικές δραρκούμανοι από την Ελλάδα. ΒΑ, αν υποσ. 39. 39. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 40. 41. Γ. Κοντογιώργη. Οι επιτάκτοι πέπτοι επιδρόμων πέπτοι από την Ελλάδα. ΒΑ, αν υποσ. 42. 43. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 44. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 45. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 46. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 47. 48. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 49. 50. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 51. 52. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 53. 54. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 55. 56. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 57. 58. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 59. 60. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 61. 62. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 63. 64. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 65. 66. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 67. 68. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 69. 70. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 71. 72. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 73. 74. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 75. 76. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 77. 78. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 79. 80. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 81. 82. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 83. 84. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 85. 86. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 87. 88. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 89. 90. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 91. 92. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 93. 94. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 95. 96. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 97. 98. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 99. 100. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 101. 102. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 103. 104. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 105. 106. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 107. 108. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 109. 110. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 111. 112. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 113. 114. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 115. 116. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 117. 118. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 119. 120. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 121. 122. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 123. 124. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 125. 126. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 127. 128. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 129. 130. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 131. 132. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 133. 134. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 135. 136. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 137. 138. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 139. 140. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 141. 142. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 143. 144. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 145. 146. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 147. 148. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 149. 150. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 151. 152. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 153. 154. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 155. 156. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 157. 158. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 159. 160. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 161. 162. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 163. 164. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 165. 166. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 167. 168. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 169. 170. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 171. 172. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 173. 174. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 175. 176. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 177. 178. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 179. 180. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 181. 182. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 183. 184. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 185. 186. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 187. 188. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 189. 190. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 191. 192. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 193. 194. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 195. 196. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 197. 198. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 199. 200. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 201. 202. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 203. 204. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 205. 206. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 207. 208. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 209. 210. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 211. 212. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 213. 214. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 215. 216. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 217. 218. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 219. 220. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 221. 222. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 223. 224. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 225. 226. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 227. 228. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 229. 230. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 231. 232. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 233. 234. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 235. 236. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 237. 238. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 239. 240. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 241. 242. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 243. 244. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 245. 246. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 247. 248. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 249. 250. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 251. 252. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 253. 254. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 255. 256. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 257. 258. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 259. 260. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 261. 262. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 263. 264. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 265. 266. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 267. 268. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 269. 270. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 271. 272. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 273. 274. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 275. 276. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 277. 278. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ, αν υποσ. 279. 280. Β. Σημειώσεις. Οι δραρκούμανοι του στόλου Σκύρου. ΒΑ,